„Fiume magyar emlékezete”

Egy kiállítás margójára

Skultéty Csaba neves újságíró (számos publikációja a Kárpátaljai Hírmondóban is napvilágot látott) magángyűjteményéből rendezett kiállítást az Országos Széchényi Könyvtár.

A tárlatot Sólyom László köztársasági elnök nyitotta meg május 8-án az intézmény Dísztermében. Az államfő Fiume város különleges története kapcsán hangsúlyozta: **„Biztos, hogy az egykori Magyar Királyság, sőt, az Osztrák-Magyar Monarchia országai és népei majd kialakítják azt az új nyelvet, amelyen összefonódott, és sokszor közös történelmünkről egymással elfogulatlanul tudnak beszélni, hogy meglesz ennek közös szemléleti alapja nemcsak a tudományban, hanem a közvéleményben is. Segít ebben, ha minél többször találkozhatunk azzal, mennyire közös alkotás volt történelmünk egésze.”** Szólt arról is, hogy őt magát a kiállítás személyessége fogta meg, hiszen levelezőlapok, dobozok, régi újságok mindenkinek az otthonában megtalálhatók, de így, együtt látva e tárgyakat, már nemcsak családi emlékekről van szó: megérint bennünket egy város, Fiume emlékezete.

Benkő Andrea, a tárlat rendezője elmondta: segítőtársaival úgy álmodták meg ezt a kiállítást, hogy egy hajófedélzetre léphet az érdeklődő, ahol rakományként felfedezhet egy, az idő tengerében elsüllyedt világot. A rakomány maga a gyűjtemény, amelynek egy része tárlókká átalakított utazóládákban látható, de helyet kaptak itt egykori használati tárgyak, könyvek, képeslapok, régi újságok is.

Skultéty Csaba arról beszélt, hogy édesanyjának a nászútjukra való visszaemlékezései (a magyar Fiume, az osztrák Abbázia és végül Velence) gyerekkorától végig elkísérték. Ezért is kezdte gyűjteni a fiumei emlékeket, de a városba már csak a rendszerváltás után jutott el. Mindent megkeresett, ami elérhető volt antikváriumokban, aukciókon, vásárokon. Így állt össze a gyűjtemény, a közös emlékek „magyar Fiuméja”, annyi múltbeli békétlenség után az összetartozás jegyében egybefűzve mindazokat, akiknek közel áll a szívükhöz az Adriának ez a sajátos kincse.

Giovan Battista Campagnola olasz nagykövet leszögezte: a kiállítás anyagából kiderül, milyen jelentősége volt a különböző kultúrák együttélésének. Ivan Banic horvát nagykövet hangsúlyozta: amit megőriztünk a múltból, segít az Európai Unión belüli közös jövőnk építésében.

Monok István, az Országos Széchényi Könyvtár főigazgatója méltatta a kiállítás jelentőségét és megköszönte Skultéty Csabának, hogy a gyűjteményt az intézménynek ajándékozta. Ezután az érdeklődők megtekintették a bemutatott relikviákat.

Mit jelenthet egy kárpátaljainak Fiume? Lelki rokonságot az ott élőkkel: valaki említette aznap, hogy a fiumei városlakó egy évszázad alatt 6 ország polgára volt, pedig ki sem lépett az otthonából... Ismerős az anekdota, ugye?

Egy kis történelem. (Fried Ilonának a kiállítás katalógusában megjelent Kronológiájából mazsoláztunk).

1776-ban Mária Terézia az addig Belső-Ausztriához tartozó, az osztrák tengermellék részét képező Fiumét a Magyar Korona tartozékának nyilvánította és a zágrábi Horvát Királyi Tanács igazgatása alá helyezte.

1779-ben (a Horvát Királyi Tanács megszűnésével) mint a Magyar Koronához csatolt külön testet tényleg Magyarországhoz csatolta.

1848–1867: Fiume Horvátországhoz tartozott. (Aztán ismét magyar fennhatóság, majd horvát, illetve olasz csapatbevonulások következtek. 1919-től olasz uralom alatt volt, 1921. április 24-én népszavazást tartottak Fiume hovatartozásáról: nagy többséggel Zanella pártja nyert, amelynek célja Fiume független városi státusának megteremtése volt. 1922 márciusában fegyveresek lemondásra kényszerítik.)

1924. január 27. Fiume Olaszország része lesz.

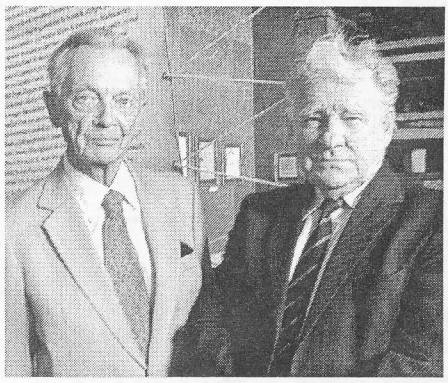
1943. A németek elfoglalják Fiumét, súlyos rombolás, deportálások.

1945. március 3. A jugoszláv hadsereg elfoglalja Fiumét. 1947-től Rijeka (Fiume) Jugoszlávia része lett.

1990-től Rijeka Horvátországhoz tartozik.

És egy idézet Vojko Obersnel, Rijeka város polgármesterének a „Fiume magyar emlékezete” című kiállítási katalógushoz írt üzenetéből:

„A magyarok fokozott érdeklődése Fiume iránt 1775 után kezdődött, amikor Mária Terézia császárnő és II. József császár meghozták döntésüket Fiume Magyarországnak történő adományozásáról. A város éppen a magyar vezetés alatt működő Kormányzóság létrehozásával (1776) lépett a gazdasági fellendülés útjára. Fiume ekkortájt nőtte ki magát kereskedelmi és ipari várossá, bekerült a tíz legnagyobb európai kikötő sorába, olyan kozmopolita csomóponttá vált, melyben a

nyelvek sokaságának használata és a különböző kultúrák találkozása a jellemző. Egy francia útikönyvíró akkoriban tett megfogalmazása szerint Fiuméról azt állította, szavait idézve, hogy ***olyan magyar város, melyben olaszul beszélő horvátok élnek!”***

Az 1910-i népszámlálás szerint a közel 49% olasz, a 26% horvát, a 13% magyar, a 4,7% szlovén, a 4,6% német mellett a várost még szerbek, angolok, csehek, szlovákok és románok is lakták.

1881-ben megalakult a Magyar Adria Tengerhajózási Rt..

E kulcsfogalommal el is érkeztünk a mába, Skultéty Csaba kiállításának hajójára. A bejáratnál mindjárt a Fest Aladár Fiume című könyvéből (Budapest, 1906) vett idézet ragadja el képzeletünket: *„Ez a kivándorlóhajó már közeledésünkkor mindjobban szembetűnik nagy arányaival. A mólót egész hosszában elfoglalja, ahol más két-három hajó is helyet talál egymás mellett. Szívünk elszorul, ha elgondoljuk, hogy ez a hajókolosszus minden két hétben egészen megtelik kivándorló honfitársainkkal, átlag kétezer erőteljes, munkabíró magyar polgárral, akiknek legtöbbje végleges búcsút mond a hazának, e tejjel-mézzel folyó Kánaánnak, ahová hajdanában épp ily nagy arányokban mindenfelől bevándoroltak a kenyeret és jobb hazát kereső emberek.”*

Az idézetre rímel József Attila Hazám című költeményének sokat citált két sora: „s kitántorgott Amerikába / másfél millió emberünk...” E kiállítást megtekintve most már azt is tudom: honnan indultak el egykori nemzettársaink, köztük sok-sok kárpátaljai is, az ismeretlen, de boldogabbnak hitt jövő felé.

A kiállítás július 12-ig látogatható az Országos Széchényi Könyvtárban. Mindenkinek szívből ajánlom, tekintse meg a gyűjteményt: választ kaphat néhány tisztázatlan kérdésre.

FÜZESI MAGDA

A képeken: Skultéty Csaba a látogatók körében; Benda István, a Kárpátaljai Hírmondó főszerkesztő-helyettese és Mikolay Imre olvasónk a kiállításon.

A szerző felvételei